

Acció

Educar per a la sostenibilitat és capacitar per saber fer bé les coses que cal fer. No es tracta de disminuir l'impacte de les coses insostenibles, sinó de dissenyar processos sostenibles.

Ramón Folch

Un cop hem pres les decisions, arriba el moment d'actuar. Com podrem percebre en els exemples d'aquest capítol, les accions es diferencien no tan sols per la seva finalitat, sinó també per les estratègies que s'utilitzen, pel seu contingut i pels seus principals protagonistes. Tot seguit veurem com es manifesten en cada cas.

Pel que fa a les accions:

1. involucren tot el claustre o una part del professorat. Aquest és el cas d'accions que preveuen –per exemple, i entre altres propòsits– l'ajust del projecte educatiu, la millora del projecte curricular o la introducció de canvis en el clima social del centre. Habitualment aquest tipus d'accions sorgeixen com a continuïtat de la

fase de diagnosi. En aquests casos és possible que el professorat hagi decidit dedicar algunes reunions de cicle, de departament o de claustre a portar a terme aquestes accions o bé que hagi acordat l'organització d'un grup de treball autogestionat o coordinat per un assessor extern. En ocasions poden ser accions en què participin professors i professores de diversos centres, com ara reunions d'intercanvi d'experiències, jornades que convoca la Direcció de l'A21E, la Xarxa d'Escoles per la Sostenibilitat de Catalunya o altres entitats. Si bé aquestes accions s'emmarquen en propostes de formació del professorat, la veritat és que són accions que acaben impactant en cada un dels centres que hi participen.

2. involucren el professorat i d'altres membres de la comunitat educativa. Aquest és el cas dels centres que comprometen el personal de cuina o de neteja, el conserge, etc. Les estratègies per implicar-los en la planificació dependrà del seu grau de compromís, del temps que disposin i d'altres factors. El que cal preveure és que aquestes persones puguin tenir algun espai per expressar les seves opinions, per portar a terme noves accions o per introduir canvis en les ja existents. També es pot tractar d'accions conjuntes amb les famílies, amb l'AMPA, amb el Consell escolar o amb entitats del barri, de la ciutat o internacionals. En algunes d'aquestes accions només participen els adults, per exemple els educadors i les famílies. En d'altres, en canvi, es pot involucrar activament l'alumnat. En aquests casos, val la pena destacar la importància que suposa per als infants i els joves el fet d'implicar-se en accions que promou la ciutat o més concretament les entitats municipals: una plantada en un parc públic, una festa o esdeveniment a propòsit de dates vinculades a temàtiques socioambientals, etc.

3. involucren tot l'alumnat com a principals protagonistes, amb la mediació del professorat.

Aquest és el cas dels centres que organitzen –per exemple– un hort on tots els grups tenen la seva parcel·la, els que han acordat un pla de millora per a la gestió dels residus, per a l'estalvi d'energia o d'aigua o que introdueixen canvis en els patis o jardins. En tots aquests casos serà imprescindible:

- buscar la complicitat i l'acord del professorat i de l'alumnat involucrat.
- establir un bon sistema de coordinació a través de delegats o dels responsables de cursos que hauran de recollir i transmetre la informació sobre la marxa de les accions.
- seleccionar una eina eficient de comunicació com ara crear una cartellera amb diversos espais on cada grup pugui trobar i col·locar informacions, recomanacions, avisos, canvis en l'organització, resultats, demandes, etc.

4. involucren una part de l'alumnat com a principals protagonistes amb la mediació del professorat. Aquest és un cas semblant a l'anterior, però en lloc de participar l'alumnat de tota l'escola o de l'institut ho fa un equip format per nois i noies de diversos grups classe. És habitual quan s'organitza una campanya o un esdeveniment extraordinari: la Setmana cultural, una Jornada de portes obertes, la Setmana de la mobilitat sostenible, un Mercat d'intercanvi, etc. És important decidir prèviament si els membres de l'equip participaran com a persones autònomes o com a representants del seu grup classe. En ambdós casos s'ha de preveure com s'estableix la comunicació amb la resta de l'alumnat.

5. involucren un grup classe amb la dinamització d'un o més educador/a, mestre/a o professor/a. Aquest és el cas dels instituts que organitzen les accions en el marc d'una matèria, dins del format d'un crèdit o d'un treball de recerca.

Quan es promouen accions de canvi o millora des d'un grup classe d'una escola primària, també se solen integrar en una unitat de programació o en un projecte de treball. Cada vegada són més els mestres de primària i el professorat d'institut que troba que la metodologia de resolució de problemes s'adapta de manera excepcional als projectes d'educació ambiental.

Quan es tracta d'escoles infantils, és possible que les accions vagin lligades a una unitat de programació o a un treball per projectes. Les educadores solen escollir com a temàtiques les que afavoreixen el contacte amb la natura, amb la flora i la fauna o amb l'exploració de les propietats dels materials o dels recursos com l'aigua o l'aire en moviment. Tal com hem esmentat en una fase anterior, també es trien temàtiques que ajuden no solament a l'observació o exploració, sinó que es poden aprofitar per introduir els conceptes de conservació, d'estalvi i de consum responsable.

Recordem que:

En tots els casos s'ha de preveure que una part important del treball inclogui estratègies per comunicar els processos i els resultats i d'aquesta manera suscitar el compromís i la participació de tota la comunitat educativa

Què fan les escoles?

Comencem des de molt petits

Fruit de l'interès en el canvi de cultura escolar en relació amb l'educació per a la sostenibilitat, a la nostra escola bressol hem procedit a una ambientalització del currículum a diversos nivells, des dels continguts i els procediments fins als valors.

L'eix que ha orientat l'ambientalització curricular aquests darrers anys ha estat la realització d'una ecoauditoria del centre per part de les treballadores, en què s'ha tractat un tema diferent cada any (aigua, residus, mobilitat, biodiversitat). El treball que s'ha fet amb els infants s'ha basat en activitats relacionades amb l'estudi de la realitat escolar per a cada un dels capítols de l'Ecoauditoria:

Coincidint amb l'auditoria de l'aigua es van fer (i se segueixen fent) activitats d'exploració lliure, encaminades a descobrir i a posar en contacte l'infant amb l'element líquid, alhora que s'intenta transmetre la idea de no malbaratar-la; de reutilitzar-la: després de jugar, guardem l'aigua per regar; d'estalviar-la: tanquem l'aixeta, perquè no se'n vagi l'aigua.

Coincidint amb l'auditoria dels residus es van introduir materials de rebuig com a elements de joc i d'exploració per part dels infants. Per exemple es van aprofitar Tetra Briks com a peces de construcció, capses de cartró com a contenidors per amagar-se, construcció d'objectes nous –com ara instruments musicals– (maraques amb llaunes o pots buits, guitarres amb capses i goma elàstica), paper reciclat, i també els més grans van fer la tria del paper i cartró reciclat i van dur-lo al contenidor blau.

Coincidint amb l'auditoria de la mobilitat s'ha fet un treball de descoberta del carrer de l'escola i voltants, amb els infants més grans, amb l'objectiu que esdevinguin futurs agents actius del seu entorn més proper. Vam observar els límits del carrer (evidenciar components de l'espai viari i estretor de les voreres), elements arquitectònics, mobiliari urbà, obstacles diversos, vivències...). L'activitat s'ha plasmat en dibuixos i maquetes de tots aquells elements que els infants han copsat o els han cridat més l'atenció, que finalment s'han enganxat en un gran mural, sobreposats a fotografies corresponents als detalls dibuixats.

Per Carnestoltes els infants més grans van sortir al carrer i van decidir de què es volien disfressar (cotxe, bus, bicicleta...); les famílies van col·laborar amb les treballadores per tal de guarnir l'escola tot simulant un carrer. Finalment a final de curs es va fer un joc sobre disciplina viària i transport públic en què cada infant dins una carcassa de cartró (cotxe) provava infructuosament d'accedir a un dels escassos aparcaments del pati i així poder gaudir del teatre de titelles i les "xuxes"; finalment i després d'una discussió productiva apareixia un gran autobús de cartró que conduïa tots els infants fins al recinte preuat.

Millores als patis i jardins

Un grup força nombrós d'educadores ens vam reunir per intercanviar experiències que hem portat a terme a l'hora de introduir millores als espais exteriors de les nostres escoles respectives. En primer lloc vam fer diverses observacions amb els infants que els ha permès conèixer millor els nostres patis i jardins.

- Vam fer un circuit amb plantes, aromàtiques i flors de tota mena, utilitzant jardineres, parterres i rodes de cotxe. El circuit serveix per a caminar, anar amb tricicle, amagar-se, observar, olorar, experimentar...
- Vam crear un túnel vegetal muntant enfiladisses en una malla metàl·lica.
- Vam crear espais d'ombra amb teles collades a les parets amb tensors. En algunes escoles els tensors van servir per posar-hi una cortina sonora o mòbils de fulles a la tardor. També vam crear un sostre vegetal amb espècies enfiladisses de fulla perenne i de fulla caduca.
- Vam pintar de verd i plantar enfiladisses a les zones perimetrals i a les tanques i així hem pogut amagar les reixes.
- Vam instal·lar taules i bancs per gaudir dels espais exteriors d'una manera tranquil·la, per esmorzar i per fer alguna activitat de classe a l'exterior quan fa bon temps.

- Vam crear un hort per apropar-nos al món rural, per conèixer millor d'on provenen els aliments i quina part aprofitem de cada planta i per observar el cicle de vida de les plantes.
- Vam dissenyar jardins dels sentits amb plantes aromàtiques i jardins amb plantes que atreuen les papallones per contribuir a la conservació de la biodiversitat en un entorn urbà, per gaudir del plaer sensorial que ens proporcionen les plantes aromàtiques, per crear entorns acollidors i agradables, per fomentar la responsabilitat en el seu manteniment.

Projectes que integren família i escola

L'Anna és professora d'una escola infantil de 0 a 3 anys. Un grup de mares i pares van crear una revista que gestionen amb la col·laboració de les educadores. A poc a poc s'ha convertit en un mitjà interessant per explicar a les famílies què aprenen els menuts a l'escola. D'aquesta manera intenten modificar la idea que molts tenen sobre la finalitat assistencial de l'escola bressol i van assimilant-ne el valor educatiu.

Les mestres expliquen la finalitat de les activitats que proposen, les característiques dels espais de joc, el significat dels materials que posen a disposició dels infants, com afavoreixen la socialització, la creativitat, com ajuden a alimentar la curiositat, per convertir-se en nenes i nens autònoms.

En l'edició del mes de novembre van incloure un article sobre les joguines. Les educadores expliquen –entre altres temes– els valors anticonsumistes que formen part del seu projecte educatiu i la importància que té des d'un punt de vista pedagògic i també ambiental oferir als petits objectes de la vida quotidiana, senzills i fets de materials naturals com a alternativa a les joguines de plàstic que solen inundar el mercat.

Els pares s'interessen per l'article ja que el consideren molt suggerent. Així, neix la idea de fer algunes sessions per analitzar amb més profunditat el

tema i, si fos possible, convidar alguns professionals que puguin explicar, des de diversos punts de vista, aquesta visió.

Juguem plegats

Juguem plegats és un projecte d'intercanvi i cooperació entre escoles de Barcelona i de Kedougou al Senegal.

Vam partir de l'estudi dels jocs als quals jugaven els nostres avis, àvies, pares i mares. Aquests jocs, que les escoles de cada un dels continents recuperaran de la memòria, és l'objecte de l'intercanvi. El projecte pretén acostar dos mons tan llunyans a partir dels seus jocs

Com a resultat d'aquest intercanvi s'editarà un llibre amb els jocs il·lustrats i tot de material que les escoles podran demanar per practicar aquests jocs.

Solidaritat

La nostra Escola es va adherir a la campanya *Mobilitza't per la selva* que organitza l'Institut Jane Goodall i que ens ha ofert, de forma senzilla i gratuïta, la possibilitat d'aportar telèfons mòbils en desús (en funcionament o no). Amb això hem contribuït a: reutilitzar terminals i reduir la insostenible demanda dels seus components, a reciclar elements útils i disposar adequadament de materials tòxics evitant la contaminació del medi i recaptar fons per als programes d'educació, conservació i desenvolupament al Congo, com el del Centre de Recuperació de Ximpanzés de Tchimpounga. Per cada 30 mòbils recollits es col·labora en la mantenició d'un ximpanzé d'aquest centre de recuperació. En el moment de concloure la campanya, hem recollit 213 mòbils!

El passat 16 de febrer, els alumnes de 3r de primària van assistir a una xerrada taller, organitzada per l'Institut Jane Goodall, en el decurs de la qual els alumnes van lliurar els mòbils recollits. El taller tenia l'objectiu d'introduir l'alumnat en el món dels primats, descobrint-ne la biodiversitat i les característiques que compartim i que ens diferencien d'aquest grup d'animals i fent una aproximació a la història evolutiva de la nostra espècie. També es van explicar les activitats que es porten a terme als centres de recuperació de ximpanzés que gestiona l'Institut Jane Goodall.

Plantada al Park Güell

La nostra escola ha tingut la possibilitat de participar en la replantada d'arbusts en una zona del Park Güell que es va veure afectada per la ventada de l'hivern passat. Nens i nenes del cicle mitjà vam anar a plantar llentiscles i agapants sota un dels viaductes del Park.

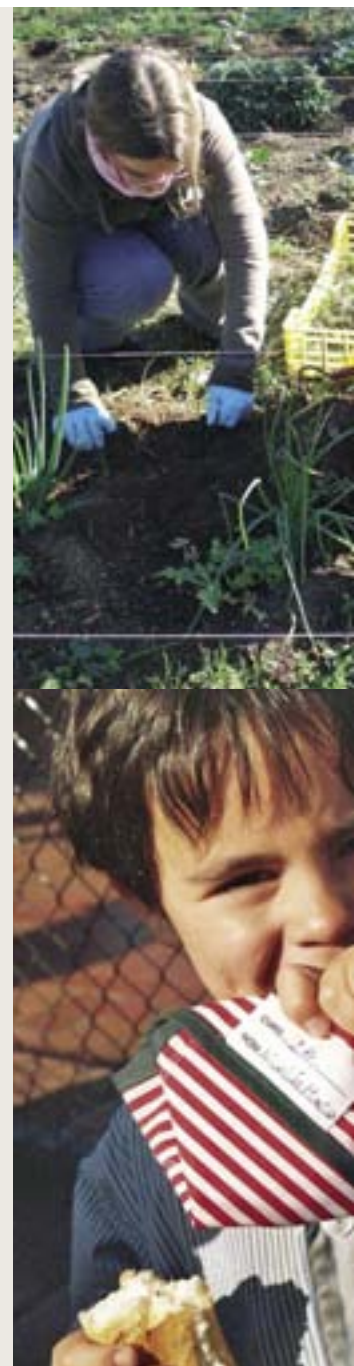
L'experiència va ser molt divertida, els jardineros ens guiaven en com i on havíem de plantar l'arbust. Ens vam sentir importants "replantedors/res del Park Güell" i ens il·lusiona poder anar a visitar la zona per veure com van creixent els nous exemplars.

Ara, a l'escola, podrem ampliar el nostre herbari digital amb dues espècies més: l'agapant —dita també lliri africà o flor de l'amor (*Agapanthus africanus*)— i el llentiscle (*Pistacia lentiscus*).

Els de 3r farem la fitxa de l'agapant i els de 4rt, la del llentiscle.

Hem tornat de Copenhaguen

Hola a totes! Abans de res volem donar-vos les gràcies pels esforços fets perquè les escoles catalanes puguem gaudir d'experiències tan maques i

enriquidores com la que hem viscut nosaltres aquests tres dies a Copenhaguen.

Us volem explicar que ens ho hem passat molt bé, han estat uns dies molt intensos en els quals ens hem impregnat de coneixements en tots els aspectes. Als alumnes els ha encantat la ciutat, la manera de viure d'allà, l'intercanvi d'experiències, la manera d'ensenyar i d'aprendre d'allà, ni tan sols s'han queixat del clima!

Tots els alumnes catalans s'han integrat la mar de bé, i això que eren de diferents edats. Allà vam coincidir amb un grup de 25 alumnes madrilenys i malgrat alguna fricció inicial... al final eren tots amics! L'escola de Madrid va guanyar un concurs que es basava en veure quina escola de la ciutat estalviava més en consum elèctric comparant les factures de juny a octubre del 2007 al 2008. L'escola guanyadora ja sabia abans de l'estiu que havien d'anar a Copenhaguen i un dels seus professors es va dedicar en cos i ànima a estudiar anglès per poder gaudir de l'experiència a la capital de Dinamarca.

Pla per reduir l'ús del paper d'alumini

Arran d'una xerrada que va organitzar la Comissió de Sostenibilitat amb tot el claustre, vam tractar el tema de la reducció de residus. Van sortir algunes propostes per aconseguir aquest objectiu i, a més de conscienciar l'alumnat, vam decidir passar a l'acció en un aspecte molt concret: *reduir l'ús del paper d'alumini en el dinar d'una sortida.*

Vam parlar amb l'encarregat de la cuina i ens va suggerir un menú que ens podríem endur dins d'una carmanyola. L'alumnat de cinquè, a la sortida a Montserrat va menjar per dinar truita de patates, croquetes i una poma. Boníssim! Si cada entrepà són uns 30 cm aproximadament de paper d'alumini i érem 56 persones, per dos entrepanes cadascú, és fàcil calcular que *vam estalviar més de 30 metres de paper d'alumini!*

Més enllà d'una bona gestió a l'escola

... des del setembre estem posant en funcionament un projecte de recollida d'oli, a partir de l'experiència d'una altra escola de l'A21E, que el va iniciar el curs passat.

Ens vam posar en contacte amb una empresa d'inserció social que ja té experiència en la recollida d'oli en diverses ciutats. Es va informar la comissió de delegats d'Agenda 21 de l'escola i el Claustre i, després d'aprovar-ho en Consell Escolar, vam iniciar els passos per organitzar-ho.

El sistema és fer arribar un recipient de plàstic personalitzat per l'escola a cada família amb la informació del funcionament; quan la família té el recipient ple (pot trigar més o menys setmanes) saben que hi ha un matí que pot portar-lo a l'escola i un pare (més endavant ajudaran els alumnes de 6è) el recull i els dóna un recipient buit. Els recipients plens van a un contenidor on es porta un seguiment de l'oli recollit per poder anar informant les famílies dels beneficis que representa per al medi ambient. Una entitat cívica fa la recollida i trasllat a l'empresa que ho farà arribar al centre de transformació.

La idea és que tingui continuïtat en el temps.

Volem compartir

... aquest diumenge fem festa a l'escola i farem reciclatge de paper, envàsos i de la matèria l'ORGÀNICA!!!

Farem una paella gegant i hem aconseguit que l'empresa "paellera" ens posi vaixel·la compostable en lloc de la de plàstic per un mòdic preu extra. Si alguna escola està interessada en el tema, que es posi en contacte amb nosaltres, els passarem tota la informació.

Fent xarxa

L'institut va inaugurar l'escultura per la Convivència a la plaça Josep M. Folch i Torres.

Aquesta inauguració culmina un procés comunitari al barri del Raval en el qual participen veïns, comerciants i usuaris de la plaça, com també el Casal Municipal de Gent Gran Josep Trueta i el mateix institut.

L'escultura quedarà instal·lada durant dos anys a la plaça, envoltada de cinc torretes que representen els cinc continents, amb plantes i flors autòctones de cadascun d'aquests.

Representants de veïns i col·lectius usuaris de la plaça mantenen el compromís de vetllar per la cohesió de les cultures i generacions que conviuen al barri.

Cine fòrum, un bon recurs

A l'institut vam organitzar un cine fòrum per obrir un espai de reflexió i de debat sobre temàtiques que ens preocupen. Com que ens hem incorporat aquest curs a l'Agenda 21 Escolar, ens va semblar oportú començar per una pel·lícula sobre la Terra que planteja quines amenaces i quins reptes tenim al davant de cara al futur del nostre planeta.

A poc a poc, tothom s'integra

La Núria és professora d'informàtica d'un institut. Les propostes d'educació ambiental es desenvolupen amb força èxit des del departament de ciències naturals. L'alumnat investiga en un hort gestionat per ells mateixos, han realitzat ecoauditories sobre la biodiversitat a l'escola i els seus voltants,

mantenen un projecte d'intercanvi amb escoles de Senegal sobre els problemes de la manca d'aigua potable.

Fa anys que la Núria vol col·laborar i no sap com. Durant el curs passat sorgeix la idea de crear amb un grup dels seus alumnes un “web verd”. Aquest va ser l'inici de l'experiència que avui els alumnes estan explicant a joves d'altres instituts.

Quan el web va quedar enllestit, es van trobar que havien de buscar informació per actualitzar-lo, ja que la que ells generaven no era suficient. Es van organitzar en parelles per parlar amb els diversos departaments. La consigna era explicar al professorat que buscaven qualsevol informació sobre temàtiques socioambientals. Valia tant un treball monogràfic sobre un recurs natural com explicar què feien els alumnes a classe de tecnologia o de química per desfer-se dels residus tòxics.

Alguns professors van rebre la proposta amb entusiasme i van demanar que fossin els mateixos alumnes els qui ho plantegessin als seus companys.

Ja han passat dos cursos, avui la Núria ens explica com a poc a poc el web es va omplint d'informació. El que més l'entusiasma és que, mentre que, en un principi, la tasca més penosa era “perseguir” professorat i alumnat perquè lliuressin treballs, avui són molts els qui els envien espontàniament i controlen que en un termini molt breu aparegui al web. Ara estan pensant a crear un espai interactiu on a partir d'una notícia d'origen local (de la mateixa escola) o externa, els alumnes puguin opinar i debatre.

Ja saben quina serà la primera: volen posar un pàrquing de bicicletes al pati i hi ha gent que s'hi oposa ...

Vitamines per al nostre hort

Escriuen els nens i nenes de 1r de primària:

A la nostra escola tenim un compostador al costat de l'hort, on viuen els

nostres cucs. Fa poc que vam tenir un petit accident, ja que una brigada de neteja va pensar que eren deixalles i va llençar els cucs, però des de ja fa un mes, tenim una nova família de cucs que ens han regalat des de l'A21E. Estem molt contents, ja podem tornar a fer adob!!

Hem investigat i ara sabem que els cucs s'alimenten de restes de fruites i de verdures del nostre menjador, no els agrada la llum, per això viuen amagats sempre a dins la terra, per caminar s'arrosseguen, són llargs, prims i rrelliscosos, d'un color vermell i marró. Tenen 5 cors. Neixen dels ous, són mascles i femelles a la vegada, però necessiten parella per pondre els ous, en ponen molts a la vegada. Viuen en parella i poden viure 6 o 7 anys. No es posen mai malats. La seva feina és menjar i fer "caca", aquesta caca es l'adob que fem servir com a vitamines per al nostre hort.

Apropar-nos i apropiar-nos de la natura

Jugant, observant i explorant el nostre bosquet vam descobrir que, quan arriba el fred, als ocells els costa trobar menjar. Des d'aleshores els infants de parvulari s'encarreguen d'anar a posar-los aigua i menjar fins que arriba la primavera. Els piquem nous, avellanes i cacauets i de vegades en compartim algun.

Els pares i les mares ens van ajudar a fer de fusters i vam construir caixes niu. Les hem posades dalt dels arbres perquè, si no, els gats podrien atrapar els ocells. Hi ha molts gats amagats pel bosquet. Cada any reconeixen els ocells més propers: la garsa de la cua llarga, el pit roig, el colom, les tórtoraes, la merla i les orenetes que inunden el cel de xiscles quan s'acosta l'estiu. I des de llavors tenim l'oportunitat de veure com els ocells puguen cap als nius amb cucs als becs per alimentar els petits.

Cada sortida al bosquet és única i màgica.

Fer créixer un bosc: l'arrelament a la nova terra

Fa sis anys, vam estrenar l'aula d'acollida i per simbolitzar l'arrelament a la nova terra d'acollida, vam fer germinar pinyons i vam observar com al llarg de tot el curs creixia una planta, l'arrel de la qual cada cop era més llarga i més ramificada.

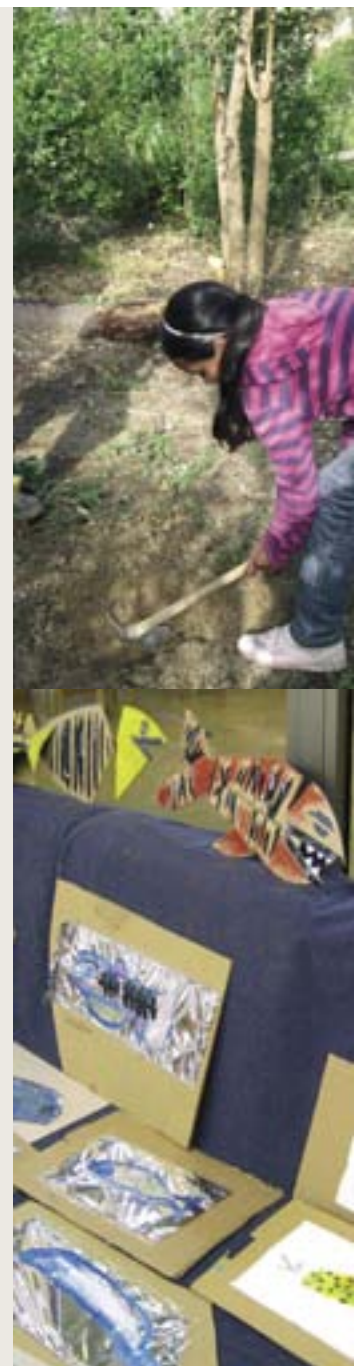
Aquesta iniciativa ens va servir per reflexionar sobre el fet de l'arrelament de les persones al seu l'entorn. Vam parlar sobre els lligams afectius que tenim amb les persones (família, veïns, amics...) i a la terra, al país propi. Vam constatar que les arrels que cada nena i cada nen tenia eren molt profundes i que segurament les tindrien per tota la seva vida, però al mateix temps també vam observar, que, des del dia de la seva arribada a Catalunya, començaven a créixer noves arrels, en forma d'amics i amigues, companys i companyes, en forma de nous costums, nova llengua, nou territori...

Ara, aquells minúsculs pins que vam fer créixer, ja són uns arbres de més de mig metre d'alçada, amb unes arrels tan o més llargues que els respectius troncs. Durant el curs passat, se'ns va acudir que podria ser una bona pensada fer créixer un bosc amb la participació de totes les aules de l'escola, des de P-3 fins a 6è. El primer que vam fer va ser conèixer l'experiència d'una persona que tota sola va fer créixer un gran bosc a base de fer germinar pinyons i plantar-los en una terra erma. Després, cada classe va fer germinar pinyons i glans, pel procediment de tenir-los humits fins a poder-los plantar. Es van plantar i aquest curs ens tocarà trasplantar-los a testos més grans perquè puguin continuar creixent.

Amb tots aquests arbres el somni que tenim ara és el de fer créixer un bosc.

Projecte voluntari

Som el Miquel i l'Elena de 1r d'ESO. Us enviem aquest missatge per tal d'ensenyar-vos unes llibretes 100% reciclades. Les hem anomenat **llibretes sostenibles**. Ha sigut un **treball voluntari** que ha valgut la pena. Tota la nostra classe té una llibreta feta per nosaltres per fer servir d'esborrany per estudiar.

També van col·laborar-hi uns alumnes de 1r de batxillerat.

Els materials reciclats necessaris són: fulls blancs i de color utilitzats per una banda i per l'altra no, espirals reutilitzables, i tapa de plàstic que hi dóna més resistència. Un cop muntades les llibretes, cadascú l'ha decorat com ha volgut amb algun tema ambiental.

Quan s'acabin els fulls tornarem a obrir l'espiral i l'omplirem amb més fulls reutilitzats.

No m'ho puc creure!!

Vet aquí que una vegada, a la nostra escola vam preguntar:

- D'on vénen les patates?

A la qual cosa, una nena carregada de raons, va contestar:

- Del supermercat.

Totes les professores i fins i tot el director van exclamar tots amoïnats:

- No pot ser!, això no és possible! Hem de fer quelcom perquè els nens coneguin com arriben les patates a la nostra taula.

El monitor de menjador de l'escola es va implicar de valent. Va començar amb un grup de nens i nenes, a cavar un tros del pati on poques vegades jugaven.

El director es va calçar una granota de color blau i va comprar unes eines i també es va posar a cavar en aquell racó del darrere on creixien moltes i moltes herbotes, perquè poques persones hi trepitjaven.

I així, l'un rere l'altre, tots els nens i les nenes volien anar a treballar i van decidir que ho farien totes les classes que hi havia a l'escola.

Cada professora, amb la seva classe, des de P3 a 6è, prepararia llavors d'hortalisses i faria el seguiment de les plantes fins a la collita.

Van sembrar i plantar pèsols, patates, cols, cebes, pastanagues, escaroles, espinacs, faves, bledes, enciams, apis, raves, coliflors, tomàquets, pebrots i

cogombres. Tots anàvem amb regadores i ampolles de plàstic, a regar el tros. A l'hora de la collita, tot i que va ser minsa, feien crits de joia:

- Aquesta és molt gran!
- Jo, vull agafar-ne més d'una!

Un dia la Maria, una nena de 5 anys, amb una cara rodoneta i unes cues molt ben pentinades, va anar a l'hort amb els seus companys i companyes. L'Elisa, la seva mestra, va dir:

- Ara agafarem les patates de l'hort ! Aproveu-vos!
- Arrenqueu-la, arrenqueu-la! Més fort! -deia l'Elisa.

La patatera es resistia i van començar a retirar la terra i la Maria, amb els ulls molt oberts, veia sortir una patata, i una altra, i una altra...

- No m'ho puc creure: **les patates surten de dins de la terra!!**

D'aquesta manera, els profes vam pensar que l'hort era molt més important per l'educació dels deixebles del que havíem cregut en un principi.

Calia treballar-hi més, era clar.

Per nodrir millor les plantes i, amb els residus del menjador, vam començar a fer compost.

Cada dia dos nens o dues nenes portaven les peles de les fruites i bocins de pa al compostador. Llençaven branques petites, fulles seques i les restes del jardí. i uns mesos després ja teníem compost per adobar les plantes.

Les tomaqueres creixien i es feien grosses. Van sortir les flors que van donar pas als primers tomàquets. Primer eren verds, però ben aviat van esdevenir vermells. Vam fer un pa sucacat amb tomàquet i oli, boníssim!

Les faveres, també havien donat els seus fruits. Els de quart van buscar, amb l'ajut dels pares i mares, les receptes que podien fer. Va sortir un bon receptari. En van triar una i van fer les faves a la cuina de l'escola. Què bones van sortir!... Ens vam llepar els dits!

Us podria explicar més històries d'aquest hort, però us el deixo perquè vosaltres ho investigueu i ho practiqueu.

Conte, contat, però aquest conte no s'ha acabat. Altres el continuaran.

Els ocells del nostre pati

Feia calor i la finestra era oberta. Barrejat amb el soroll de la classe sentíem passar els cotxes i alguna sirena. De cop, vam sentir un refilar d'ocell molt a prop i es va fer el silenci. Vam deixar el que fèiem i, si no, els companys van fer callar els que estaven despistats. El refilar va ser llarg i ens va enganxar, tant, que en pocs dies estàvem embrancats en una aventura: la de conèixer els ocells del nostre pati. La Lola ens portà un llibre que parla dels ocells que podem veure a Barcelona i ens escoltem el CD amb els seus cants. La veritat és que estàvem emocionats, però no vam saber identificar aquella refilada. Durant uns dies, obríem la finestra o sortíem tots a la terrassa de la classe per escoltar, tot plegat sense gaire èxit. Però un dia, quan els nens i les nenes de menjador ja havien entrat i al pati només quedaven uns quants nens que van a dinar a casa, vam tenir una visita: una cuereta blanca passejant pel pati.

- Mira!
- Com mou la cua!
- Sembla un pingüí petit!

Quan tornen de casa a la tarda ho expliquen als companys i en pocs dies els ulls dels nens i nenes de la classe es transformen i ho miren tot de forma diferent. Tothom vol veure la cuereta, el moviment de la seva cua és extraordinari i els té fascinats. Gràcies a la cuereta també comencem a parlar dels pardals i dels coloms i amb poc temps som uns experts per distingir els pardals mascles de les femelles, i dels coloms: que en diuen dels seus colors tornassolats al coll?

Ara ja tenim un costum, deixem que tothom torni a classe, ens asseiem a terra, en silenci i esperem. El dia que apareix la cuereta és un regal, hi ha molt de neguit, hi ha tanta emoció... ara hem portat binocles per observar-los de més a prop. L'Anna també ens ha penjat a la pàgina Web de l'escola els nostres descobriments i ara tothom pot escoltar els sons dels ocells que estem observant.

Un projecte amb molta energia

Aquest curs hem desenvolupat un projecte sobre les energies.

Hem investigat sobre les que són renovables i no renovables i de manera individual o en grup i de forma voluntària, hem dissenyat i construït un objecte, a poder ser accionat per una font d'energia renovable.

Molts han assolit el seu objectiu, d'altres a causa de dificultats en l'obtenció de material, manca de temps, entrebancs atmosfèrics, no l'han acabat o han hagut de canviar l'energia solar (la més utilitzada en els projectes) per la tradicional pila "de petaca". Hem fet cases solars, ventiladors, molins, cotxes i vaixells accionats per plaques solars, un generador eòlic...

Mentre els fèiem ens hem divertit i hem après força coses sobre les energies. Una d'aquestes és que cal estalviar-les i utilitzar-les amb sentit comú. L'altra que no sempre és fàcil fer anar un invent amb energies renovables, perquè depenem molt del nostre voltant: vent, sol...

D'on surten dels cacauets?

Al llarg d'aquests anys hem sembrat i plantant diferents tipus d'hortalisses i verdures al nostre hort: enciams, alls, faves, raves, pastanagues... però una de les experiències que més ens va cridar l'atenció va ser la sembra i la recol·lecció de cacauets. Vam aconseguir uns cacauets de Castelló. El grup de primer amb molta cura i il·lusió els va sembrar en una jardinera. Va anar passant el temps i no en sortia res. Els alumnes anaven cada dia a visitar l'hort i esperaven algun indicatiu de creixement de la planta. Quan ja havíem perdut l'esperança, vam veure amb molta expectació uns petits fils que sortien a la jardinera dels cacauets. L'alegria va ser desbordant. A partir d'aquest moment els nens i les nenes van dedicar temps i esforços perquè la planta tirés endavant: la regaven, la netejaven i la mimaven. Així cada vegada la planta es feia més bonica i amb més fulles. Passaven els dies i les setmanes i la planta creixia més i més, però no s'apreciava cap flor ni fruit.

Estàvem una mica decebuts en veure que no feia res. Així va acabar el curs i ens vam oblidar d'aquella planta que havíem cuidat i estimat tant.

Al setembre va començar un altre curs, ja érem a segon, érem “grans”. Ja no confiaven que aquella planteta encara hi fos. Es van organitzar els grups per condicionar l'hort, netejar les males herbes, remenar la terra... llavors van veure aquella planta que el curs passat havien tractat amb tanta cura, van estirar-la per tal de treure-la i EUREKA! van aparèixer els cacauets com si fossin grapats de grans de raïm. Els nens i les nenes no es podien imaginar que els cacauets que veien al supermercat poguessin sortir de sota de la terra. I tots cridaven: Surten com les patates! Un altra sorpresa la vam tenir a l'hora de menjar-los. Ni de bon tros tenien el gust que esperàvem, eren amargants!

La cuinera ens va explicar que calia torrar-los al forn per poder-los menjar.

Li vam demanar ajuda i... ara si!! Eren boníssims!!

I, d'on surten les síndries?

A l'escola hem començat el curs amb una notícia sorprenent.

Quan vam començar els mestres el dia 1 vam descobrir que havien crescut molt les plantes que tenien rec automàtic, però en canvi algunes plantes de les jardineres s'havien mort. Tanmateix, el dimarts 7, quan van sortir els alumnes al pati, van descobrir a les jardineres **tres síndries!!!** I ningú les havia deixat allí, estaven lligades a una planta llarga, llarga...

Vam investigar amb l'alumnat de segon, que el curs passat feia el taller de jardineria i hort. Resulta que l'Adrià va plantar llavors negres de síndria al maig i no ho va dir a ningú. El 14 de setembre n'hem collit una que pesava 2.800 g i se l'han menjada els alumnes de tercer. Les altres dues síndries s'estan fent grans i seran per als alumnes de segon.

Reflexions sobre la pràctica

Una vegada més volem destacar que el principal propòsit de les accions que s'emmarquen en l'A21E han de ser de caràcter educatiu, atès que l'alumnat n'és el principal destinatari.

Perquè aquest propòsit s'aconsegueixi és imprescindible el desplegament d'estratègies que assegurin en l'alumnat un aprenentatge en el sentit ampli, més enllà de l'adquisició de nous hàbits. Recordem que l'hàbit és un comportament que s'adquireix a partir de la pràctica regular d'una determinada conducta. Aprendre'l és relativament fàcil i requereix un petit o cap raciocini. No deixa de ser una conducta rígida al marge de la crítica o del debat. Per una altra banda, quan un hàbit s'aprèn en un determinat context –per exemple a l'escola o en el marc del grup classe–, sol associar-se a aquest mateix context i excepcionalment es generalitza. Aleshores no ens ha de sorprendre que l'alumnat no sigui capaç de transferir-lo a altres contextos. Això explica per què a l'escola els infants són capaços de llençar els residus al recipient que correspon a aquesta fracció i en canvi, tiren el mateix embolcall a la vorera, sense donar mostres de conflicte.

No discutirem el valor dels hàbits ja que en general impliquen una alta economia d'esforç, però en el marc de l'A21E ens interessa sobretot assolir canvis de comportaments que siguin expressió d'una nova ètica, d'haver incorporat nous valors, que suposen comprendre per què fem el que fem.

Perquè això sigui possible ha d'haver-hi una clara disposició per part de la institució edu-

cativa d'ensenyar aquelles competències que constitueixen l'eix d'una educació ambiental: la capacitat de fer-se càrrec, d'assumir amb responsabilitat la part que a cadascú li pertoca, de participar, de col·laborar i de treballar cooperativament, el desenvolupament d'una moral i d'un pensament autònom i crític, entre altres. Tot això i més s'aprèn i són, sense dubte, competències necessàries per entendre el món i esdevenir persones capaces d'intervenir activament i crítica en una societat plural, diversa i en canvi continu.

Quan aquestes finalitats educatives formen part del projecte educatiu d'una escola o d'un institut i la pràctica quotidiana dona mostres que el claustre i el personal no docent sintonitza amb aquest ideari, la incorporació d'un projecte com el de l'A21E flueix sense conflictes. Les dificultats sorgeixen quan les actituds del professorat en aquest aspecte no són homogè-

nies o quan una part de la comunitat educativa es resisteix a introduir aquests canvis. Aquestes disfuncions poden crear malestar entre el professorat i desconcert en l'alumnat, però quan el grup que porta la coordinació del pla d'acció és respectuós amb la diversitat de ritmes, interessos i estils del professorat i fa l'esforç de comprendre les causes que motiven les diferències, el camí i els resultats són encoratjadors.

En ocasions, els malentesos sorgeixen per desconeixement. Sorpren la freqüència en què dialogant descobrim que col·legues que aparentment no col·laboren, incorporen en les seves classes objectius i estratègies clarament proambientals.

L'Elisenda, l'ànima de l'A21E de la seva escola, expressa en aquest breu i suggerent missatge el seu reconeixent a les actituds que –al llarg dels anys– han pogut manifestar els seus companys i companyes.

Benvolguts/des mestres de la meva escola,

Amb tantes hores de vol... ja ens ho hem pogut dir tot... Només unes senzilles i sinceres paraules d'agraïment (que cadascú trobi les seves!)

Per recórrer junts laberints de sortida difícil.

Per deixar-vos la pell a les Festes de la Terra.

Per no dir mai "esteu carregats de manies."

Per totes les llavors que guardeu per plantar.

Per aprofitar els objectes i les idees.

Per deixar-vos sorprendre.

Per deixar-vos ensenyar.

Per tants retalls de diari els dilluns al matí.

Per traçar les coordenades.

Per llançar pedretes a l'aigua i aconseguir que facin cercles.

Per ser mares conscienciades.

Per no donar res per perdut.

Per ser agraïts.

Per somiar...